

גליון 249

פרשת בראשית - בין 'צלם' ל'סגולה'

הרב שי איש שלום - ישיבת "כוכב השחר"

בפרשת בראשית אנו נפגשים עם 'בריאת האדם'. בתיאור בריאתו של האדם הראשון ישנה הדגשה על ייחודיות לעומת שאר הנבראים והכתוב מעיד כי "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו...¹".

בספר יחזקאל ישנו פסוק המתאר את מעלתו של עם ישראל וכך הם הדברים: "ואתן צאני, צאן מרעיתי, אדם אתם אני אלוכיכם...²" ודרשו חז"ל: "אתם - קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם"³. מצינו בפסוקי התורה את מעלתן של ישראל בתור סגולה מכל העמים, ממלכת כהנים ועוד, אך בדרשה זו התואר "אדם" נאמר באמת רק על עם ישראל.

יש מקום לבאר מהו היחס בין 'הצלם' האלוקי של האדם ובין 'הסגולה' של ישראל ומהו ההבדל ביניהם. מרן הרב קוק זצ"ל דן בהרבה מקומות בכתביו על היחס במובנים הרוחניים הללו: מעלת האדם ומעלת ישראל. נמנה להלן כמה מהם⁴:

המעבר בין יחיד לאומה⁵ - צלם אלוקים באדם הוא בעל מעלות עליונות מכל הנבראים. בתחילת האנושות זכו רק אנשים אציליים מאוד להוציא לפועל את המעלות הללו. המעבר של האנושות בדור הפלגה מיחידים לעמים העבירה את המעלות של הצלם לעם ישראל⁶. כאשר מצד אחד ישנה מעלה מיוחדת ונבדלת לעם ישראל, ומאידך - עם ישראל הוא התמצית⁷ של האנושות שנותן ברכה לאנושות כולה. דומה הדבר לחלק משובח בתערובת שאם תוציא אותו מהבלילה תחסר ממנה כל מעלתה. **יחס הנשמה והגוף⁸** - ריה"ל בספר הכוזרי מדמה את עם ישראל ללב הגוף ואת אומות העולם לגוף עצמו. חלוקה זו מראה רק את היחס חיצוני, הטכני. עם ישראל נעלה מיחס הלב לגוף, דימוי היחס הנכון הוא כערך הנשמה שמחיה ומשכללת את הגוף. הנשמה אינה עוד איבר בגוף - אלא איכות אחרת. **הדדיות השפעה⁹** - כדי להגיע לאחדות אמיתית ישנו צורך בקשר של השפעה וקבלה מזה לזה (משל לשני אוהבים שאם רק אחד מהם ייתן אהבה והשני רק יקבלה ואז סופו של הקשר עלול להיפסק¹⁰). הקב"ה יצר את עם ישראל עם חוסר בכישרונות מסוימים, כדי שתהיה יכולת לקבל מאוה"ע. ועל ידי הקבלה הזו מאוה"ע ההשפעה המיוחדת של עם ישראל תוכל לחדור אליהם.

חשוב להדגיש! כי החיסרון של עם ישראל הוא רק בחיצוניות החיים אבל בפנימיות החיים אין שום השפעה של הגוים¹¹.

¹ בראשית פרק א, כז

² יחזקאל פרק לד, לא

³ בכמה מקומות למשל בבא מציעא דף קיד, ב'

⁴ הדברים הבאים הם תמצית ענייני בדברי הרב זצ"ל **בלשון הכותב**. ואינם הנוסח המדויק של דברי הרב וכל הנאמר שם.

⁵ קובץ ה, אות קצו. וראה שם את התייחסות הרב זצ"ל לאיסור ערבובי התכנים של התורה והתרבות העולמית ללא הבנת היחס הנכון ביניהם.

⁶ ראה עוד על כך באורות ישראל פרק ה, פסקה ח שסוף התהליך היה ביציאת מצרים.

⁷ וראה עוד באורות ישראל פרק א, א.

⁸ קובץ ז אות קסט.

⁹ אורות ישראל פרק ה, ב.

¹⁰ המשל לא מופיע בדברי הרב אלא הוא הסבר שלי.

¹¹ אפשר לפרש כך את דברי חז"ל **חכמה בגוים** - תאמין תורה בגוים - אל תאמין.